

Міністерство культури та інформаційної політики України
Харківський національний університет мистецтв
імені І. П. Котляревського

Театральний факультет
Кафедра сценічної мови

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення самостійної роботи з дисципліни

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СЦЕНІЧНОЇ МОВИ

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності 026 Сценічне мистецтво

Харків, 2024

Методичні рекомендації для проведення самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика викладання сценічної мови» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 026 Сценічне мистецтво. 70 с.

Рецензенти:

СТРУННІКОВА Майя Валеріївна, старша викладачка Харківської державної академії культури, заслужена артистка України, Провідний майстер сцени, актриса ХДАУДТ імені Т. Г. Шевченка – «Березіль»

ВАЖНЬОВА Людмила Андріївна, почесна професорка Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, заслужена артистка України, завідувачка кафедри сценічної мови.

Методичні рекомендації призначені для самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Сценічне мистецтво фахової профілізації «Актор драматичного театру і кіно», «Режисер драматичного театру», «Актор театру ляльок», «Режисер театру ляльок». Рекомендації спрямовані на більш поглиблене вивчення вибіркової дисципліни «Методика викладання сценічної мови», що надасть здобувачам вищої освіти теоретичні знання та практичні навички для завершення досягнення усього того комплексу сценічного мовлення курсу дисципліни «Сценічна мова», що вони опанували впродовж навчання в попередні роки протягом всього періоду підготовки під час здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Укладачка:

ГРІНІК Тетяна Леонідівна, доцентка, заслужена артистка України, викладачка кафедри сценічної мови Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського

Методичні рекомендації розглянуто та схвалено на засіданні науково-методичної ради ХНУМ, протокол від «29» травня 2024 р. №11

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка
2. Методичні рекомендації для самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти з дисципліни «Методика викладання сценічної мови»
 - 2.1. Перелік тем
 - 2.2. Перелік питань і видів роботи для опрацювання та виконання
 - 2.3. Рекомендації щодо написання сценарного плану відкритого заняття
 - 2.4. Рекомендації щодо написання сценарію відкритого заняття
 - 2.5. Рекомендації щодо запису відео відкритого заняття
3. Рекомендовані джерела
 - 3.1. Основні
 - 3.2. Додаткові

1. Пояснювальна записка

Сучасна освіта вимагає використання новітніх технологій та інновацій, не стоїть на місці, стрімко розвивається й трансформується. Навчальна дисципліна «Методика викладання сценічної мови» є вибірковою в професійній підготовці здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 026 Сценічне мистецтво освітньо-професійної програми «Сценічне мистецтво» фахових профілізацій «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно», «Режисура драматичного театру», «Акторське мистецтво театру ляльок», «Режисура театру ляльок». Ці методичні рекомендації спрямовані на одну з найактуальніших професійних складових, а саме мовлення сучасного актора та режисера й будуть методичною допомогою майбутнім педагогам у роботі з викладання сценічної мови учням різних вікових категорій початкового, середнього та вищого рівнів підготовки закладів мистецької освіти.

Курс навчальної дисципліни містить інформацію обов'язкового та рекомендаційного характеру з методики опанування та досягнення мети, цілей, завдань, методів і прийомів викладання сценічної мови; організації виконання здобувачами освіти різних видів аудиторної самостійної роботи з демонстрацією набутих професійних знань: усна та письмова відповіді, виступи на практичних заняттях (обговорення сценарних планів, сценаріїв відкритого заняття, аналізи літературного матеріалу, результатів виконаних завдань – аналітичних повідомлень, презентація відео-фрагментів занять майбутніх педагогів зі своїми учнями). Підсумкова публічна презентація відео відкритого заняття майбутніми викладачами має містити: теоретичне обґрунтування – коментарі до вправ; практичну демонстрацію проведення та виконання вправ зі сценічної мови з учнями різного ступеня підготовки за програмою закладів мистецької освіти всіх рівнів.

Вважаю доречним запропонувати здобувачам вищої освіти другого (магістерського) рівня фахових профілізацій «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно», «Режисура драматичного театру», «Акторське мистецтво театру ляльок», «Режисура театру ляльок» опанувати курс навчальної

дисципліни «Методика викладання сценічної мови», що надасть теоретичні знання та практичні навички для завершення досягнення всього комплексу сценічного мовлення курсу дисципліни «Сценічна мова», розширить діапазон професійної діяльності й надасть можливість викладати дисципліну «Сценічна мова» не тільки в закладах початкової й середньої освіти, а й у будь-яких мистецьких закладах вищої освіти.

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є:

- формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про сценічну мову як складову частину майстерності актора та духовної культури людства;

- оволодіння знаннями та практичними навичками сучасної методики викладання сценічної мови, навичками застосовувати набуті знання в своїй професійній діяльності;

- ознайомлення майбутнього викладача з методологією розробки навчально-методичного комплексу із забезпечення процесу навчання, формування вміння проведення всіх форм навчальних занять із формами контролю засвоєння вивченого матеріалу.

По закінченні вивчення вибіркової дисципліни здобувачі будуть

знати:

- особливості побудови та функціонування мовного апарату, принципи гігієни голосу та навчатися об'єднувати теоретичні знання з досвідом практичних занять й вірно передавати здобуті навички;

- специфіку сценічного мовного звуковидобування, звуковедення, голосоутворення та вміло користуватися візуальними враженнями під час навчання учнів;

- теоретичні норми сучасної української літературної вимови та послідовно використовувати їх у практичних тренувальних комплексах;

- закони й техніку дикційної культури вимови, артикуляції, орфоєпії та використовувати їх на всіх етапах навчання;

- комплекс вправ на усунення затисків, на опанування фонаційним, змішано-діафрагмальним диханням, на вдосконалення артикуляції та дикції та застосовувати здобуті знання в процесі викладання;

- основні особливості розбору тексту за рядом взаємопов'язаних частин – архітектонікою твору: пролог, експозиція, зав'язка, розвиток дії, передкульмінація, кульмінація, розв'язка, епілог і використовувати набутий досвід практично;

- особливості ідейно-тематичного, логічного, дійового аналізу твору для розвитку аналітичного мислення й самовдосконалення в процесі навчання здобувачів освіти різних рівнів;

- основні методики викладання та психолого-педагогічні техніки для викладання й передачі професійних навичок зі сценічної мови.

уміти:

- застосовувати традиційні та інноваційні принципи та методи в процесі викладання сценічної мови;

- обґрунтувати теоретично та підготувати й провести практично групові та індивідуальні заняття з дисципліни;

- знімати м'язовий та психологічний затиск і навчити користуватися здобутими знаннями в процесі навчання інших;

- практично застосовувати навички фонаційного, змішано-діафрагмального дихання, адекватного особливостям мелодики, ритміки, динаміки та драматургії літературного твору;

- навчати передавати теоретичні та практичні знання користування опорним звучанням, польотністю, звучністю й гнучкістю голосу в умовах сцени та зйомки відео;

- використовувати правила літературної вимови, навчити «привласнювати» авторський текст;

- навчати процесу передачі законів перетворення авторського тексту на живу словесну дію, створюючи мовну характеристику персонажа, володіти

живим словом, почуттями та внутрішнім світом героїв, завдяки засобам виразності словесної дії;

- демонструвати володіння технічними та мовно-виконавськими навичками відповідно до власних індивідуальних можливостей здобувачів освіти;

- обґрунтовано та адекватно застосовувати навички самостійного опанування мелодики й ритму твору в процесі навчання інших;

- надавати емоційне забарвлення виконанню, що відповідає характеру літературного твору та драматургії вистави, вільно застосовувати засоби сценічної мовної виразності в процесі викладання;

- виховувати вміння досягати тембрової, ритмічної та динамічної гармонійності, співзвучності та художньо обумовленого злиття голосів у груповому звучанні;

- створювати атмосферу творчого партнерства та ансамблю в процесі групової роботи;

- самостійно складати інтерпретаційну стратегію сценічного образу літературного твору, осмислювати особливості драматургії твору та створювати цілісну драматургію образу;

- свідомо, самостійно вдосконалювати особистісну естетичну культуру;

- опановувати новітні тенденції сучасного театрального мистецтва в мовному дискурсі та творчо їх застосовувати у власній професійній діяльності.

Мова викладання – українська.

2. Методичні рекомендації для самостійної роботи для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня з дисципліни «Методика викладання сценічної мови»

Під час вивчення дисципліни «Методика викладання сценічної мови» передбачено наступні види самостійної роботи здобувачів: робота з навчально-методичними та літературними джерелами, перегляд відеоматеріалів, індивідуальні консультації викладача, написання сценарного плану відкритого заняття, сценарію відкритого заняття, аналізу літературного матеріалу, зйомка

відео-фрагментів занять майбутніх педагогів зі своїми учнями, зйомка коментарів до вправ зі сценічної мови, зйомка та монтаж підсумкового відео відкритого заняття для публічної презентації в YouTube.

Обсяг наведеної нижче самостійної роботи здобувачів складає: денна форма навчання – 88 годин, заочна форма навчання – 110 годин, що визначено робочою програмою навчальної дисципліни.

2.1. Перелік тем

Тема 1. Мета й завдання дисципліни «Методика викладання сценічної мови», їх значення для формування професійно підготовленого викладача.

Термінологія дисципліни. Гігієна голосу. Теорія та практика.

Тема 2. Види та методика проведення індивідуальних занять.

Визначення індивідуальних характеристик звучання. Складання індивідуального плану подальшого розвитку, вдосконалення та набуття практичного досвіду здобувачів освіти.

Тема 3. Врахування індивідуальних особливостей мовного звучання. Побудова та функціонування мовного апарату. Масаж і самомасаж. Знаття затисків.

Тема 4. Види та методика проведення групових занять.

Дихання під час фізичного навантаження, носове дихання, фіксований вдих. Теорія та практика. Робота над текстом творів із групової програми здобувачів освіти.

Тема 5. Технічні завдання з постановки голосу як опори голосового звучання.

Дихання та постава. Теорія та практика. Фонаційне, змішано-діафрагмальне дихання.

Тема 6. Взаємозв'язок між голосоведенням і диханням.

Опанування та опрацювання польотності та посилу звуку. Довготривале звучання. Розвиток діапазону. Користування візуальними враженнями під час

навчання здобувачів освіти. Методологія обробки комплексу вправ на дихання та голосоведення.

Тема 7. Техніка сценічного мовлення: дикція, артикуляція, норми орфоепії, резонатори, тембри.

Норми вимови голосних звуків. Норми вимови приголосних звуків. Норми українського наголосу. Технічні вправи.

Тема 8. Робота з текстовим матеріалом: опанування логікою мислення, аналіз і методика словесної дії.

Розбір тексту за рядом взаємопов'язаних частин (архітектонікою твору): пролог, експозиція, зав'язка, розвиток дії, передкульмінація, кульмінація, розв'язка, епілог. Ідейно-тематичний, логічний, дійовий аналіз творів.

Тема 9. Перспективи художнього читання. Засоби характеристики образів.

Рівність звучання в довгій фразі. Чітке ведення думки. Передумови формування злагодженого звуковедення.

Тема 10. Виразні можливості голосу актора. Розширення діапазону. Пошуки власної самобутності.

Мелодика, ритміка, динаміка. Особливості ведення діалогу. Теорія та практика.

Тема 11. Історико-культурна стилістична специфіка матеріалу та виразність мовлення.

Робота над авторським образом творів із індивідуальної та групової програми здобувачів освіти. Штрихи виконання, динамічні відтінки.

Тема 12. Мовна підготовка та самосвідоме мислення при створенні художніх образів.

«Привласнювання» авторського тексту. Оволодіння законами перетворення авторського тексту на живу словесну дію. Скорочення та компіляція тексту.

Тема 13. Сценічна мова як один із найвиразніших засобів акторської майстерності.

Робота над чистотою та подоланням монотонного звучання. Розмовний тон в умовах сцени. Звучність і гнучкість звучання. Використання мовних реєстрів і звукової резонації. Створення багатобарвного поліфонічного звучання.

Тема 14. Організація самостійної роботи студентів. Навчальна та виробнича практика як важлива складова освітнього процесу.

Поглиблене вивчення матеріалу навчальної дисципліни. Виконання запропонованих завдань. Робота з інтернет ресурсами, електронною бібліотекою. Участь студентів у міжнародних і вітчизняних наукових конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, мистецьких конкурсах і фестивалях, культурно-мистецьких заходах.

2.2. Перелік питань і видів роботи для опрацювання та виконання

Для опанування матеріалу навчальної дисципліни здобувачам пропонуються наступні види самостійної роботи: використання навчально-методичних джерел, наукової та художньої літератури; перегляд відеоматеріалів; дикційне тренування мовного апарату здобувачів освіти та їх учнів, написання: сценарного плану та сценарію відкритого заняття, аналізи літературного матеріалу, зйомка відео-фрагментів занять майбутніх викладачів зі своїми учнями, зйомка коментарів до вправ зі сценічної мови, зйомка та монтаж відео відкритого заняття для публічної підсумкової презентації в YouTube. Зазначені види самостійної роботи виконуються здобувачами поза аудиторією.

Тема 1. Мета й завдання дисципліни «Методика викладання сценічної мови», їх значення для формування професійно підготовленого викладача.

Обсяг самостійної роботи: денна форма навчання [далі: денна ф. н.] - 2 год., заочна [далі: заочна ф. н.] - 2 год.

Мета: вдосконалення теоретичних і практичних знань і навичок, термінології дисципліни «Сценічна мова», правил гігієни голосу.

Завдання дисципліни: підготувати висококваліфікованого викладача зі сценічної мови; створити теоретичне та практичне підґрунтя для його подальшої плідної професійної діяльності; продовжити процес формування творчої особистості виконавця й педагога; забезпечити закріплення практичних навичок із техніки мовлення та методики роботи з учнями під час практики.

Форма організації самостійної роботи: спираючись на попередній досвід опанування дисципліни «Сценічна мова» на першому (бакалаврському) рівні освіти, поради та приклади наведені викладачем під час роботи над сценічним мовленням в аудиторії, здобувачі освіти вдосконалюють власний технічний арсенал знань, опановують новітні навички, вміння, технічні прийоми для передачі отриманого досвіду та знань у методиці викладання сценічної мови.

Перевірка результатів роботи: розтлумачити поняття «гігієна голосу». Розповісти правила дотримання гігієни голосу та навести практичні приклади.

Тема 2. Види та методика проведення індивідуальних занять.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 3 год., заочна ф. н. – 5 год.

Мета: ознайомитись із різновидами видів і методики проведення індивідуальних занять для застосування набутих знань на практиці.

Форма організації самостійної роботи: використання навчально-методичних джерел, перегляд відеоматеріалів.

Перевірка результатів роботи: назвати види проведення індивідуальних занять. Визначити індивідуальні характеристики звучання. Скаласти індивідуальний план подальшого розвитку власного вдосконалення та набуття практичного досвіду.

Тема 3. Урахування ідивідуальних особливостей мовного звучання.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. - 3 год., заочна ф. н. - 5 год.

Мета: ознайомитись із технічними особливостями індивідуального мовного звучання для подальшої практичної роботи з використанням здобутих знань.

Форма організації самостійної роботи: використання навчально-методичних джерел; практична робота - тренування начитування вголос будь-

яких текстів здобувачами освіти зі своїми учнями. Аналіз індивідуальних мовленнєвих особливостей на рівні слухових і візуальних вражень задля виявлення та виправлення помилок.

Перевірка результатів роботи: розібрати побудову та функціонування мовного апарату. Навести практичні приклади масажу та самомасажу для зняття затисків. Проаналізувати, що впливає на гарне та погане звучання голосу для подальшого обговорення висновків і практичного контролю набутих знань.

Тема 4. Види та методика проведення групових занять.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 6 год., заочна ф. н. – 10 год.

Мета: ознайомитися з різновидами видів і методики проведення групових занять для подальшого застосування та вдосконалення набутих знань практично.

Форма організації самостійної роботи: моделювання в усіх деталях проведення власних групових занять здобувачами освіти. Використання навчально-методичних джерел, перегляд відео-матеріалів.

Перевірка результатів роботи: перелічити й назвати види проведення та проаналізувати методику викладання групових занять. Продемонструвати практично: дихання під час фізичного навантаження, носове дихання, фіксований вдих. Надати приклади роботи над текстовим матеріалом із групових занять здобувачами освіти - майбутніми викладачами зі своїми учнями.

Тема 5. Технічні завдання з постановки голосу як опори голосового звучання.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 10 год., заочна ф. н. – 15 год.

Мета: теоретичне та практичне вдосконалення комплексу вправ, умінь і навичок із постановки голосу та опорного звучання.

Форма організації самостійної роботи: спираючись на попередній досвід опанування дисципліни «Сценічна мова» на першому (бакалаврському) рівні освіти, вдосконалити власний технічний арсенал знань і вмінь, вправ із постановки голосу як опори голосового звучання. Опанувати та засвоїти новітні навички та технічні прийоми для передачі знань і власних напрацювань майбутніми педагогами своїм учням.

Перевірка результатів роботи: теоретично обґрунтувати та практично продемонструвати комплекс дихальних вправ для постановки голосу та опорного звучання. Розтлумачити поняття «фонаційне, змішано – діафрагмальне дихання».

Тема 6. Взаємозв'язок між голосоведенням і диханням.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 6 год., заочна ф. н. – 8 год.

Мета: удосконалити й закріпити м'язово-моторні реакції мовного апарату під час самостійного опрацювання комплексу дихальних вправ і вправ на польотність і посилення звуку для передачі цих знань і вмінь здобувачами освіти своїм учням.

Форма організації самостійної роботи: використання навчально-методичних джерел, відео та інтернет-ресурсів. Ретельний аналіз власних досягнень довготривалого звучання, результатів розвитку діапазону. Користування візуальними та слуховими враженнями під час навчання майбутніми викладачами своїх учнів.

Перевірка результатів роботи: продемонструвати власні надбання у виконанні дихальних вправ і комплексу вправ на польотність, посилення звуку та довготривалість звучання. Теоретично обґрунтувати методологію, необхідність і корисність даного комплексу вправ і практично продемонструвати його виконання учнями здобувачів освіти.

Тема 7. Техніка сценічного мовлення: дикція, артикуляція, норми орфоєпії, резонатори, тембри.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 6 год., заочна ф. н. – 8 год.

Мета: вдосконалення власної техніки мовлення: дикції, артикуляції, уточнення норм орфоєпії та наголосів.

Форма організації самостійної роботи: використання навчально-методичних джерел, наукової літератури та інтернет-ресурсів. Напрацювання комплексу знань і навичок орфоєпічної нормативності та дикційної чіткості й досконалості звучання; передача теоретичного та практичного досвіду здобувачами освіти своїм учням.

Перевірка результатів роботи: назвати норми вимови голосних звуків, норми вимови приголосних звуків. Розтлумачити поняття «орфоепічні нормативи». Назвати сучасні норми українського сценічного мовлення, норми українського наголосу. Практично продемонструвати технічні вправи з тренінгів на вдосконалення дикційної чіткості, орфоепічної нормативності та правил вірного наголошення слів. Означити проблеми вимови дифтонгу «уВ», свистячих, шиплячих, африкатів, йотованих, подвоєних приголосних.

Тема 8. Робота з текстовим матеріалом: опанування логікою мислення, аналіз і методика словесної дії.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 6 год., заочна ф. н. – 8 год.

Мета: вдосконалення теоретичних знань і формування практичних навичок розбору тексту здобувачами освіти зі своїми учнями за рядом взаємопов'язаних частин (архітектонікою твору): пролог, експозиція, зав'язка, розвиток дії, передкульмінація, кульмінація, розв'язка, епілог. Затвердити й передати вміння робити ідейно-тематичний, логічний, дійовий аналізи творів.

Форма організації самостійної роботи: використання навчально-методичних джерел, практична робота – розбір фрагментів літературного матеріалу майбутніми викладачами зі своїми учнями під час занять за всіма видами та правилами аналізів творів.

Перевірка результатів роботи: продемонструвати: вміння розбору будь-якого фрагменту літературного матеріалу за всіма видами та правилами аналізів творів; оволодіння технічними мовно-виконавськими навичками живої словесної дії та засобами її виразності.

Тема 9. Перспективи художнього читання. Засоби характеристики образів.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 6 год., заочна ф. н. – 8 год.

Мета: передача напрацювань перспективи художнього читання та багатобарвності засобів мовної характеристики образів. Застосування самостійного опанування мелодики й ритму творів у процесі навчання учнів.

Форма організації самостійної роботи: спираючись на досвід власних напрацювань із перспективи художнього читання, безперервності ведення довготривалої думки майбутніми викладачами, слід ретельно попрацювати над цим зі своїми учнями. Доцільним буде перегляд відео та аудіозаписів фрагментів сумісних поточних занять, під час яких начитується матеріал, що опрацьовується. Послідовний аналіз, розбір і виправлення помилок виконавської інтерпретації текстового матеріалу.

Перевірка результатів роботи: що впливає на перспективу художнього читання та ведення довготривалої думки? Розтлумачити поняття «мовна характеристика персонажів», «злагоджене звуковедення».

Тема 10. Виразні можливості голосу актора. Розширення діапазону. Пошуки власної самобутності.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 6 год., заочна ф. н. – 8 год.

Мета: формування й удосконалення практичних навичок виразності мовленнєвих можливостей голосу здобувачами освіти та передача цих напрацювань і вмінь своїм учням.

Форма організації самостійної роботи: використання навчально-методичних джерел, практична робота – тренування мовленнєвих навичок під час виконання комплексу вправ на розширення діапазону голосу й надання емоційного забарвлення веденню довготривалої думки при виконанні матеріалу. Застосування засобів сценічної мовної виразності в процесі викладання.

Перевірка результатів роботи: всебічний аналіз арсеналу виразних можливостей голосу виконавців. Розтлумачити поняття: «мелодика», «ритміка», «динаміка голосу». Охарактеризувати особливості ведення діалогу теоретично та продемонструвати нюанси практично.

Тема 11. Історико-культурна стилістична специфіка матеріалу та виразність мовлення.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 6 год., заочна ф. н. – 8 год.

Мета: ознайомитись і навчитись аналізувати будь-який текстовий матеріал залежно від його історико-культурної стилістичної специфіки. Опанувати

штрихи та нюанси використання засобів мовленнєвої виразності й динамічних відтінків голосоведення, закладених автором.

Форма організації самостійної роботи: використання навчально-методичних джерел, наукової та історико-дослідницької літератури. Аналіз авторських образів у творах із індивідуальної та групової програми навчання здобувачами освіти своїх учнів. Практична робота над тембровою, ритмічною та динамічною гармонійністю, співзвучністю та художньо обумовленим злиттям голосів у груповому звучанні.

Перевірка результатів роботи: розтлумачити поняття «історико-культурна специфіка матеріалу». Продемонструвати практично фрагменти відео співзвучності та гармонійного злиття голосів учнів у груповому звучанні під час роботи над матеріалом різноманітних рівнів складності.

Тема 12. Мовна підготовка та самосвідоме мислення при створенні художніх образів.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 9 год., заочна ф. н. – 8 год.

Мета: вдосконалити вміння «привласнювати» авторський текст і передати ці навички й напрацювання своїм учням відповідно до творчих завдань.

Форма організації самостійної роботи: під час роботи над літературним матеріалом проводиться всебічний аналіз інтелектуального опанування виконавських компонентів і формування комплексу фахових навичок, спрямованих на розкриття індивідуального (власного) варіативного потенціалу виконавця. Оволодіння законами перетворення авторського тексту на живу словесну дію.

Перевірка результатів роботи: розтлумачити поняття «привласнення авторського тексту». Надати практично приклад скорочення та компіляції тексту. Розкрити важливість атмосфери творчого партнерства та ансамблю в процесі групової роботи учнів із майбутніми викладачами.

Тема 13. Сценічна мова як один із найвиразніших засобів акторської майстерності.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 9 год., заочна ф. н. – 8 год.

Мета: створення звучного та гнучкого індивідуального голосового звучання. Формування багатобарвного поліфонічного групового звучання.

Форма організації самостійної роботи: самостійне складання інтерпретаційної стратегії сценічного образу літературного твору та робота над чистотою та подоланням монотонного звучання здобувачами освіти зі своїми учнями.

Перевірка результатів роботи: продемонструвати практично використання мовних реєстрів і звукової резонації в роботі над матеріалом початкового, середнього та вищого рівнів складності. Розтлумачити поняття: «розмовний тон в умовах сцени», «цілісність драматургії образу».

Тема 14. Організація самостійної роботи студентів. Навчальна та виробнича практика як важлива складова освітнього процесу.

Обсяг самостійної роботи: денна ф. н. – 10 год., заочна ф. н. – 9 год.

Мета: поглиблення вивчення матеріалу навчальної дисципліни та вдосконалення власної виконавської майстерності здобувачами освіти до рівня професійного фахівця й передача набутого досвіду учням. Опанування методології викладання сценічної мови для учнів різного ступеня підготовки. Формування вміння проведення всіх форм навчальних занять із формами контролю засвоєння вивченого матеріалу.

Форма організації самостійної роботи: спираючись на досвід практичної роботи над творами за програмою дисципліни «Сценічна мова» під час першого (бакалаврського) рівня освіти, поради, приклади, рекомендації та особисті покази викладача, здобувачі освіти вдосконалюють власні навички з техніки мовлення, опановуючи найбільш глибокі, інформативні та ефективні варіанти підходу до роботи над будь-яким літературним матеріалом. Самовдосконалюючись, майбутні педагоги мають відчувати впевненість у своїй фаховій компетентності, що є необхідним для вдалої комунікації та передачі знань, умінь і навичок, надалі, своїм учням. Корисним є аудіо-запис вправ і їх прослуховування для аналізу й виправлення помилок (дикційних, орфоепічних, наголосів, мелодики, ритму, партитури звучання голосу). Потрібною є зйомка

коментарів вправ здобувачами освіти та фрагментів відео занять зі своїми учнями для поточного самоконтролю. Аналізи відео-матеріалів дозволяють робити адекватні висновки й коригувати власні дії та методи навчання учнів, що відповідним чином вчить вибудовувати свій підхід і досвід комунікації з учнями під час занять.

Перевірка результатів роботи: усне опитування пройденого теоретичного матеріалу, контроль виконання запропонованих завдань. Робота з інтернет-ресурсами, електронною бібліотекою. Обговорення сценарних планів, сценаріїв відкритого заняття. Презентація відео-фрагментів занять майбутніх викладачів зі своїми учнями. Підсумкова перевірка та оцінювання результатів роботи із засвоєння дисципліни проводиться у формі диференційованого заліку, на якому здобувачі освіти ступеня Магістр мають презентувати відео відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» з демонстрацією набутих знань у своїй професійній діяльності.

2.3. Рекомендації щодо написання сценарного плану відкритого заняття

Для збільшення ефективності навчання та структурування методики викладання дисципліни «Сценічна мова» здобувачі освіти – майбутні викладачі мають чітко визначитися й обрати комплекс вправ і певний обсяг літературного матеріалу, над якими вони будуть працювати зі своїми учнями для подальшої демонстрації набутих знань і умінь у своїй професійній діяльності, що має містити: теоретичне обґрунтування – коментарі до вправ, практичну демонстрацію проведення виконання комплексів вправ зі сценічної мови за програмою мистецьких закладів освіти початкового, середнього чи вищого рівнів.

Після обрання вправ, порад, консультацій, розбору та затвердження певного комплексу вправ і підібраних творів викладачкою дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувачі освіти приступають до написання сценарного плану проведення відкритого заняття. Це стислий перелік

(список) тем і коментарів до вправ і творів, із яких складається підсумкове контрольне заняття. Як приклад виконання завдання надаються сценарні плани відкритих занять із дисципліни «Методика викладання сценічної мови» створених здобувачами освіти за редакцією педагога.

Приклад №1

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача освіти ступеня Магістр фахової профілізації «Актор драматичного театру і кіно» зі студентами коледжу мистецтв.

Тема: робота над монологом у виставі.

Мета: ознайомити учнів із методами підготовки голосомовного апарату для акторів перед виставою. Розглянути основні етапи роботи над монологом у виставі. Навчити учнів аналізувати текст та доносити думку до глядача.

Хід:

1. Тренінг підготовки голосомовного апарату (15 хвилин):
 - розігрів резонаторів (5 хвилин);
 - дихальні вправи (5 хвилин);
 - артикуляційна гімнастика (2 хвилини);
 - дикційні вправи (3 хвилини).
2. Аналіз тексту монологу (10 хвилин):
 - пояснення важливості аналізу тексту монологу;
 - ключові етапи підготовки до виконання монологу у виставі.
3. Робота над монологом у процесі репетиції вистави (10 хвилин).

Приклад №2

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувачів вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно».

Тема: обмін досвідом за принципом «Пінг-Понгу» між двома здобувачами освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно». Вступний початковий курс тренінгу.

Мета: відпрацювати початкову базу сценічної мови. Вдосконалити свої навички та мовленнєву майстерність.

Хід:

1. Тибетська гімнастика;
2. Гімнастика А. М. Стрельнікової;
3. Артикуляційна гімнастика;
4. Вправи на звукосполучення;
5. Вправи на резонатори;
6. Вірш у русі;
7. Описова проза на взаємодоповнення та взаємодію.

Приклад №3

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» з персоналом аніматорів.

Тема: обмін теоретичними та практичними навичками з техніки мовлення з персоналом аніматорів.

Мета: ознайомити персонал аніматорів із методами підготовки голосомовного апарату (артикуляційна гімнастика, ритмоване дихання, резонаторна настройка, вправи на посилення звуку). Розглянути специфіку роботи в даній сфері та розширити базу навичок теоретичних і практичних аспектів сценічної мови. Відпрацювати технічне мовлення й художнє виконання тексту в русі та в статиці. Використати отриману інформацію на практиці та проаналізувати досягнення результатів.

Хід:

1. Підготовка голосомовного апарату (розігрів):
 - артикуляційна гімнастика;

- ритмоване дихання;
 - резонаторна настройка;
 - вправи на польотність звуку.
2. Вправи на звучання в русі та статиці;
 3. Практичне застосування отриманих знань.

Приклад №4

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Режисура театру ляльок» зі здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня фахової профілізації «Акторське мистецтво театру ляльок» ХНУМ імені І. П. Котляревського.

Тема: особливості роботи актора-аніматора в живому плані та з лялькою.

Мета: відпрацювати озвучування простої дії та звуковідтворення. Опанувати підготовчі вправи для розігріву тіла та голосу перед репетицією вистави театру анімації.

Хід:

1. Розминка зі звучанням;
2. Артикуляційна гімнастика;
3. Вправи на дихання;
4. Звукоімітація;
5. Озвучування простої дії (живий план);
6. Репетиція окремих сцен анімаційної вистави «Доля».

Приклад №5

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» з учнями театральної студії.

Тема: базові підготовчі вправи в ігровій формі для дітей наймолодшої вікової категорії.

Мета: навчити позбавлятися затисків, розвинути дихальні м'язи.
Подолати дикційні та мовні вади.

Хід:

1. Розминка;
2. Дихання;
3. Артикуляційна гімнастика;
4. Звучання;
5. Звукосполучення в статиці.

Приклад №6

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» для учнів широкої аудиторії в соціальних мережах.

Тема: базові підготовчі вправи для дихання, дикції, правильної вимови та звучання в форматі відкритого коуч ютуб відео-заняття.

Мета: навчити знімати затиск гортані. «Прокачати» вимову голосних, приголосних африкатів, йотованих звуків, подвоєних приголосних.

Хід:

1. Вступ;
2. Дихальна гімнастика;
3. Артикуляційна розминка;
4. Дикційний тренінг;
5. Вірш зі стрибалкою в русі та статиці. Грицько Бойко «Якби»;
6. Описова проза. Леся Українка «Щастя».

Приклад №7

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації

«Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» з учнями аматорської театральної студії.

Тема: здатність правильно та чисто говорити як важлива навичка в сучасному житті.

Мета: відпрацювати початкову базу сценічної мови. Підняти рівень володіння мовленням учнів-аматорів.

Хід:

1. Вправи на дихання;
2. Артикуляційна гімнастика;
3. Вібраційний масаж;
4. Вправи на розвиток дикції;
5. Вправи на розвиток голосового діапазону;
6. Вправи на польотність звуку;
7. Скоромовки з різними задачами;
8. Інтерактивна історія з шумоімітацією;
9. Художнє читання: «інтимна лірика».

Приклад №8

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» з учнями дитячої театральної студії.

Тема: вправи для дихання, дикції, правильної вимови та звучання. Змагання-батл між двома групами дітей змішаної вікової категорії.

Мета: заохотити учнів удосконалити мовленнєві навички та закріпити знання в ігровій формі, виконуючи вправи зі сценічної мови по черговою кожною групою учнів наввипередки – «А я можу краще!».

Хід:

1. Артикуляційна гімнастика;
2. Розігрів резонаторів: вправа «Луна»;

3. Дикційний тренінг;
4. Вправа «Муха»;
5. Вправа «Літаки»;
6. Казка про тварин.

Приклад №9

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувачів вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» з учнями дитячої театральної студії.

Тема: базові підготовчі вправи для дихання, дикції, правильної вимови та звучання. Змагання-батл між двома групами дітей і двома викладачами.

Мета: навчити початковим базовим вправам зі сценічної мови учнів середньої вікової категорії. Провести мовленнєве змагання-батл під керівництвом викладачів із використанням опанованого матеріалу.

Хід:

1. Розминка;
2. Артикуляційна гімнастика;
3. Розігрів резонаторів;
4. Складні звукосполучення в русі;
5. Хорове звучання: вправа «Квітка»;
6. Дитячі віршики про тварин із фізичним навантаженням у форматі міні-історії.

Приклад №10

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Режисура драматичного театру» з учнями театральної студії середньої та старшої вікових категорій.

Тема: театральні студійні заняття широкого спектру мовлення з учнями театральної студії.

Мета: навчити використовувати учнів все тіло, виконуючи вправи з видобування звуку під час занять зі сценічної мови. Поєднувати ритм і фізичне навантаження з акторськими завданнями.

Хід:

1. Розминка й розвиток діафрагмального дихання;
2. Дихальні вправи;
3. Вправи на резонацію;
4. Вправи на силу звучання та посилення голосу;
5. Артикуляційна гімнастика;
6. Складні звукосполучення;
7. Чистомовки;
8. Праця з поетичним текстом у виставі.

Приклад №11

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Режисура драматичного театру» з учнями студії арт-терапії змішаної вікової категорії.

Тема: театрально-психологічний тренінг, арт-терапія, тренінг із техніки мовлення з елементами акторської майстерності в процесі підготовки до майбутніх вистав студії.

Мета: забезпечити нестандартний розвиток дитячої особистості під час занять зі сценічної мови. Збалансувати психічний стан учнів. Покращити рівень самовираження, самопізнання та самоаналізу за допомогою мистецтва.

Хід:

1. Арт-терапія;
2. Психологічний тренінг;
3. Дикційний тренінг;

4. Техніка мовлення з елементами акторської майстерності;
5. Процес підготовки до сценічного мовлення у виставах студії.

Приклад №12

Сценарний план відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво театру ляльок» з учнем із дефектом мовлення - заїкання.

Тема: базові підготовчі вправи для дихання, дикції, правильної вимови та звучання. Вправи на позбавлення мовного дефекту - заїкання.

Мета: навчити учня арт-терапевтичних вправ зі сценічної мови для корекції заїкання та позбавлення затисків і мовних дефектів. Зафіксувати здобуті навички та вміння й перевірити досягнення з мовлення в ігровій формі під час виконання монологу в живому плані та за ширмою з лялькою.

Хід:

1. Вступ. Ознайомлення з темою відкритого заняття;
2. Означення терміну «Монолог»;
3. Артикуляційна гімнастика;
4. Дихальна гімнастика;
5. Дикційний тренінг;
6. Арт-терапія;
7. Техніка мовлення;
8. Розбір монологу;
9. Виконання монологу.

2.4. Рекомендації щодо написання сценарію відкритого заняття

Наступним кроком для подальшого етапу навчання з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» після затвердження сценарного плану, створеного здобувачем освіти й відредагованого викладачем, є розробка й написання розгорнутого сценарію відкритого заняття майбутнім педагогом зі

своїми учнями, що народжується в результаті проходження курсу таких методів навчання як:

словесний метод (теоретичне обґрунтування, дискусія, співбесіда, тощо);

практичний метод (практичні заняття);

наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання сценарного плану);

відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні);

самостійна робота (зйомка здобувачами вищої освіти ступеня Магістр презентацій і відео-фрагментів виконання комплексу вправ і літературного матеріалу та монтаж підсумкового відео відкритого заняття майбутніми викладачами).

Як приклад виконання завдання до уваги надаються сценарії відкритих занять із дисципліни «Методика викладання сценічної мови» створені здобувачами освіти за редакцією педагога.

Приклад №1

Сценарій відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувачки вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» з ученицею - випускницею ХНУМ імені І. П. Котляревського першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно».

Вправи виконують:

Учениця - випускниця ХНУМ імені І. П. Котляревського першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно»;

Здобувачка освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно».

Надалі виконавиці позначаються - **1), 2)**.

2): Доброго часу доби, шановне панство. До вашої уваги відкрите заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови».

Перша частина - техніка мовлення.

Величезну роль для сценічного мовлення мають: правильне дихання, резонація, артикуляція та дикція.

До вашої уваги такі дикційні вправи: **чистомовки-скоромовки-довгоговірки.**

Чистомовка – навмисне придумана синтаксична структура з важким для вимови набором звуків і слів, яку потрібно промовити не помиляючись, не забуваючи про правильність читання:

«Йшло три попи, три Прокопії-попи, три Прокоповича. Говорили про попа: «Стоїть піп на копі, ковпак на попі, копа під попом, піп під ковпаком».

Скоромовки використовуються як елемент вироблення орфоепічних норм, як засіб розвитку дикції та вдосконалення виразності читання. Скоромовки прочитують декілька разів: мовчки - для ознайомлення, вголос – для усвідомлення змісту. Спочатку читають повільно, щоб усі звуки вимовлялися правильно, потім швидше.

Вправу виконує випускниця нашого закладу вищої освіти Садова Влада - перший раз повільно, другий раз швидко.

1):

«Йшов Прокіп,
кипів окріп,
прийшов Прокіп –
кипить окріп,
як при Прокопі,
так і при Прокописі,
так і при Прокопенятах».

2): Виконання **чистомовок-скоромовок** може бути веселою грою, у якій кожен намагається не збитися та не зіпсувати матеріал із техніки мовлення.

1): Батл?

2): Батл на три регістри в статисти:

«Пильно поле пильнували,
перепілок полювали.

Перепел підпадьомкує, (нижній регістр)
перепелиха перепелу підпадьомкує, (середній)
перепелята перепелу,
перепелиці переперепідпадьомкують» (верхній).

1): Батл на три регістри в русі:

«Наша перепеличка, наша перепеличка (нижній регістр)
мала й невеличка, мала й невеличка (середній)
під полукіпком, під полукіпком розпадьомкалась» (верхній).

2): Окремої уваги заслуговують **довгоговірки**, що мають позитивний вплив на дикцію учнів, правильне розподілення дихання та поліпшують довготривалість звучання.

1):«Скоромовки скоромовлю із великою любов'ю,

2):А довгоговірки покращують говірку.

1):Забажала жабка в дзбанку

На базар везти сметанку.

Їжакам, жукам у банки

Наливає жабка сметанки. (передає банку)

А коли розпродасть цілий

дзбанчик -

На зелений заробить жупанчик. (протягує гаманець)

1), 2) **разом**: В жовтні грають жабки жовті

В жвавій піжмурки у Жовкві.

А притихлі потерчата

Потерпають - хочуть грати. (гра в долоньки)

1): Хоч у жовтні тепло в Жовкві,

Потерчата змерзли зовсім,

Заховались в листі зжовклім,
Пошептались і замовкли. (ховає гаманець)

Кличуть жабки:

«Потерчата! Нумо з нами в жмурки грати!» (перетягування рук)

Примітка: (зжовклім промовляємо - жжовклім (асиміляція).

2): Друга частина – підбір, вивчення та **виконання літературного матеріалу**. Здобуті навички з техніки мовлення допомагають учням долати труднощі у виконанні різноманітних літературних творів.

Навіщо учням вивчати казки, байки, вірші?

Це сприяє розвитку виразності мови. Робота з цими текстами допомагає учням розвинути навички виразного читання та виконання текстів на сцені, розвиває мелодику мовлення. **Казки, байки, вірші** мають особливу мелодію та ритм, що допомагає учням вчитися робити паузи, акценти й контролювати темп свого виконання.

Вивчення казок, байок і віршів допомагає учням розширити динаміку голосового звучання, вдосконалити звучання в різних регістрах, працювати над інтонацією, виразністю різних емоцій і розвивати творчу уяву, бо ці тексти доволі часто містять фантастичні образи персонажів, що допомагають учням розширювати свою уяву та в подальшому використовувати ці навички, граючи різні ролі у виставах.

Робота зі складними фразами та звуками в казках, байках, віршах покращує артикуляцію та дикцію учнів, сприяє розвитку ключових мовленнєвих навичок і вмінь, що є важливим для успішної роботи на сцені.

1): Фрагмент української народної казки «Чарівна паляниця»:

«Пекли в пекарні хліб. Одна паляниця схопилася та покотилася дорогою.
Прикотилася вона до воріт одного пана. (середній регістр)

Почала у двері стукати й говорити:

– Прийміть мене до себе! Усе будете ситі!.. (верхній)

– У нас і калачів досить! – каже пан. (середньо-нижній).

Хлібина покотилася далі. Докотилася вона на край села, до хати бідняка. Надворі бавились діти. Побачили її, вхопили в обійми й радо занесли до хижі, почали кряти ножем і їсти. З'їли майже всю, залишився тільки окраєць. А з окрайця виросла нова хлібина. З тої пори у хаті бідного був хліб і не було більше голоду. Ніколи».

2): Л. Глібов. «Жаба й віл»:

«Раз Жаба вилізла на берег подивиться
Та й трошечки на сонечку погріться.

Побачила Вола

Та й каже подрузі тихенько

(Вигадлива була!):

— Який здоровий, моя ненько!

Ну що, сестрице, як надмусь,

То й я така зроблюсь?

От будуть жаби дивуваться!

— І де вже, сестро, нам рівняться... —

Казать їй друга почала;

А та не слуха... дметься... дметься...

— Що, сестро, як тобі здається,

Побільшала хоч трохи я?

— Та ні, голубонько моя!

— Ну, а теперечки? Дивися!

— Та годі, сестро, схаменися! —

Не слуха Жаба, дметься гірш,

Все думає, що стане більш.

Та й що, дурна, собі зробила?

З натуги луснула — та й одубіла!

Такі і в світі жаби є,

Прощайте, ніде правди діти;

А по мені — найлучче жити,
Як милосердний Бог дає».

1): Ліна Костенко. «Не знаю, чи побачу Вас, чи ні»:

«Не знаю, чи побачу Вас, чи ні.
А може, власне, і не в тому справа.
А головне, що десь вдалечині
є хтось такий, як невтоленна спрага.
Я не покличу щастя не моє.
Луна луни туди не долітає.
Я думаю про Вас. Я знаю, що Ви є.
Моя душа й від цього вже світає».

1): Пропоную частіше практикувати вивчені тексти перед аудиторією для отримання об'єктивного фідбеку, який допоможе поліпшити подальше виконання та заохотить учнів і надалі вдосконалювати свої мовленнєві навички, не зупиняючись на досягнутих результатах.

Відкрите заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» вела студентка другого курсу магістратури фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» Таможанська Дар'я.

1): Допомогала в проведенні заняття випускниця ХНУМ імені І.П.Котляревського першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» Садова Влада.

1), 2) разом: Дякуємо за увагу!

Приклад №2

Сценарій відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувачів вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно».

Вправи виконують здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» ХНУМ імені І.П.Котляревського.

Надалі виконавці позначаються - 1), 2).

1): Добрий день, шановні. Раді вітати вас на відкритому занятті з дисципліни «Методика викладання сценічної мови».

2): Ми – студенти другого курсу магістратури Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» Єлизавета Дубровська ...

1): та Олексій Грідасов, пропонуємо до вашої уваги вступний початковий курс тренінгу зі сценічної мови.

2): Сьогодні я нагадаю Єлизаветі про базові вправи сценічної мови які неможна забувати.

1): Вибач, Олексію, але я гадала, що це я буду надолужувати твої прогалини в знаннях.

2): Тоді давай зробимо так: ми будемо перевіряти рівень мовленнєвої підготовки один в одного та продемонструємо це на практиці.

1): Чудова ідея. В нас буде, такий скажімо ...

1), 2) разом: «Пінг-понг».

1): А розпочнемо ми, звісно, з дихання...

2): І я пропоную зробити вправу – дихання «Ха».

1): Повністю згодна з тобою. Ця вправа допоможе розігріти наш організм, налаштуватися на робочий процес і увімкнути всі напрацьовані навички сценічного дихання.

2): Дихання «Ха»:

1): Також для повного налаштування ми зробимо Тібетську гімнастику, завдяки якій розігріємо все тіло, зробимо масаж м'язів обличчя та ввімкнемо й активуємо в роботу наші резонатори.

2): Авжеж, все це буде сприяти легкому та потужному звуковидобуванню та застереже нас від затисків і зайвої напруги.

Тибетська гімнастика:

1): «Лоб»;

«Панда»;

«Очі»;

2): «Скроні»;

«Ніс»;

«Щічки»;

1): «Губи»;

«Підборіддя»;

«Шия»;

2): «Рукавички»;

«Руки»;

«Груди»;

1): «Живіт»;

«Спина»;

2): «Ноги».

1): А тепер ми продовжимо займатися нашим диханням, бо саме воно допомагає нам звучати на опорі та впливає на силу нашого голосу. Олексію, ти здогадався, що ми будемо робити?

2): Звісно. Це ж...

1), 2) разом: Гімнастика Стрельнікової.

Гімнастика Стрельнікової:

2): «Вушка»;

«Хрестик»;

«Плечі»;

«Краплі»;

1): «Майкл Джексон»;

«Кішка ловить мишку»;

«Обійми плечі»;

2): «Насос»;

«Маятник»;

«Лижі»;

1): «Рок-н-рол»;

«Народні танці»;

«Присідання».

2): Я так розумію, що наступне завдання теж буде пов'язане з гімнастикою?

1): А як же! Тепер ми переходимо до артикуляційної гімнастики.

Артикуляційна гімнастика -

Вправи для губ:

«Розкривання рота»;

«Відкриття верхніх зубів / відкриття нижніх зубів»;

«Почісування» верхньої губи зубами / «почісування» нижньої губи зубами»;

«Поцілунок - посмішка»;

«Хрестик» (губи в трубочці);

«По колу» (губи в трубочці).

2): Вправи для нижньої щелепи:

«Ящик» (вперед - назад);

«Ящик» (праворуч - ліворуч);

«Ящик» (хрестиком);

«Ящик» (по колу).

1): Вправи для язика:

«Комаха - жаба»;

«Пінг - понг»;

«Лопата - жало»;

«Покусати язик»;

«Язик трубочкою»;

«Чистимо зуби язиком».

2): Вправи для м'якого піднебіння:

«Позіхнути із закритим ротом»;

«Позіхнути із відкритим ротом»;

«А-зу, а –зо, а - за, а –зе, а –зі, а –зи».

1): Вправи на напруження та розслаблення мовного апарату:

«Напружити язик, розслабити»;

«Зжати губи, розслабити»;

«Стиснути нижню щелепу, розслабити»;

«Стиснути зуби й промовити: «Наша казка гарна й нова, починаємо її знову»;

«З розімкнутими зубами промовити: «Наша казка гарна й нова, починаємо її знову».

2): Супер, але я би хотів ще трішечки попрацювати з резонаторами.

1): Я вже злякалася, що ти не запропонуєш.

Вправи на резонацію:

«Хік»;

«Літачок»;

«Мікрофон»;

«Дзига».

1): Чудово, ми підготували свій голосомовний апарат до звучання і я гадаю, що саме час його випробувати.

2): Авжеж. Тоді давай зараз будемо з тобою розмовляти мовою звукосполучень.

1): Цікаво. Давай спробуємо.

2): Звукосполучення:

«Бу-бо-ба-бе-би-бі»;

«Ву-во-ва-ве-ви-ві»;

«Гу-го-га-ге-ги-гі...»;

1): «Кмну-кмно-кмна...»;

«Тпру-тпро-тпра...»;

«Хву-хво-хва...»;

«Здржу-здржо-здржа...»;

2): «Бу-ву-гу-ду-жу»;

«Бо-во-го-до-жо»;

«Ба-ва-га-да-жа»;

«Бе-ве-ге-де-же»;

«Би-ви-ги-ди-жи»;

«Бі-ві-гі-ді-жі».

1): Це було дуже цікаво так порозмовляти. А тепер ми можемо перейти до наступного рівня, а саме – читання вірша в русі. Це дасть змогу ще раз переконатися на практиці, як наші попередні вправи вплинули на наш голосомовний апарат.

2): Добре. А до якого виконання цього завдання ми повинні прагнути, Єлизавето?

1): Ми повинні слідкувати за диханням, щоб воно ні в якому разі не збивалося. Приділити увагу чіткості та потужності звуку при різноманітних рухах. А також стежити, щоб не переривати думку. Все це є основою для професійного виконання тексту.

Вірш у русі:

1): Ліна Костенко - «Пінг-Понг»:

2): «Добридень.

1): Здрастуйте.

2): Як справи?

1): Спасибі - добре, як у вас?

2): Робота, літо, спека, спрага...

- 1): А настрій? Добре?
- 2): Все гаразд.
- 1): Неправда - очі..
- 2): Вам здалося.
- 1): Ви зблідли!
- 2): Обережно - м'яч!
- 1): Вогнем мовчання зайнялося,
- 2): Схрестились погляди - пробач...
- 1): Кажі слова легкі й порожні!
- 2): Кажі їх знов, кажі їх знов!
- 1): А так дивитися не можна
- 2): В настільнім тенісі розмов».

1): А зараз перевіримо наскільки ми оновили свої знання та вміння. Використаємо їх на прикладі фрагменту описової прози.

2): Звісно, це дуже гарна думка, оскільки вона об'єднує всі навички з теорії та техніки мовлення, що містять в собі: архітектоніку (побудову твору), ідейно-тематичний, логічний, дійовий аналізи твору та взаємодію з партнером.

Описова проза:

1): **Валер'ян Підмогільний**

2): **«Місто» (фрагмент).**

1): Ми сьогодні перевірили себе на знання та втілення навичок сценічного мовлення, які, на мою думку, є фундаментом в акторській роботі та й взагалі, у повсякденному житті

2): Повністю згоден з тобою, тому що ці вправи допомагають зробити нашу мову більш чіткою, гарною, милозвучною, впевненішою, сильною, впливовою. І як казав Сократ:

1), 2) **разом:** «Заговори, щоб я тебе побачив!»

1): Відкрите заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови»...

2): Завершено.

1), 2) разом: Дякуємо за увагу!

Приклад №3:

Сценарій відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» з учнем - випускником ХНУМ імені І. П. Котляревського першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно».

Вправи виконують:

учень - випускник ХНУМ імені І. П. Котляревського першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно»;

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно».

Пролог.

Вітаю! До вашої уваги презентується майстер-клас із майстерності диктора в рамках дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» Семьонова Ярослава.

На цей Майстер-клас мене надихнув курс вибіркової дисципліни «Робота актора з мікрофоном» старшої викладачки Цимбал Наталії Миколаївни.

Над укладанням і затвердженням матеріалу працювала викладачка зі сценічної мови, доцентка, заслужена артистка України Тетяна Леонідівна Грінік.

Основна частина.

I. Починаємо з розминки.

Вона складається з розігрівуючого суглобового масажу та первинної настройки голосового апарату, аби не допустити перенапруження зв'язок під час роботи.

Виконує випускник ХНУМ імені І. П. Котляревського першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Актор драматичного театру і кіно».

Вправа «Плечі»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «плечі опускаються вниз, після чого виконуються повільні кругові оберти вперед десять разів і назад десять разів».

Вправа «Самомасаж шиї»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «теплими долонями обережно розминаємо шию».

Вправа «Самомасаж рук»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «теплими долонями розминаємо руку від шиї до пальців рук».

Вправа «Самомасаж м'язів обличчя»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «на чисті теплі долоні наносимо зволожуючий крем, виконуємо рух пальцями від центру до краю обличчя; не рекомендується виконувати масаж сухими долонями: є ризик пошкодити шкіру обличчя».

Вправа «Позіхання»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «вправу слід виконувати на звук «А», широко відкриваючи рота, утворюючи купол, плавно переходячи з верхньої ноти до нижньої; звук спрямовується в піднебіння».

Вправа «Скельце»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «тримаємо відкриту долоню навпроти обличчя на відстані 7-8 см, рот широко відритий, утворюється купол, беззвучно видихаємо тепле повітря».

II. Розпочнемо артикуляційний тренінг.

Вправи допоможуть звільнитися від затисків щелепи, губ і язика, сприятимуть чіткості та виразності мовлення при роботі актора-диктора з

мікрофоном. Вправи слід виконувати повільно не поспішаючи, аби не допустити травмування.

Вправа «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «розкриваємо й закриваємо щелепу на ширину двох пальців на кожне звукосполучення п'ять разів».

Вправа «Землетрус»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «розслабляємо м'язи обличчя, важка голова опускається вниз, трясемо головою вліво-вправо до команди СТОП; вправа не рекомендується до виконання при проблемах із вестибулярним апаратом».

Вправа «Вау!»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «емоційно вимовляємо звукосполучення «Вау!» п'ять разів, широко розкриваючи щелепу».

Вправа «Трубочка»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «губи збираємо в трубочку та витягуємо вперед, робимо повільні кругові рухи праворуч-ліворуч по три рази, нижня щелепа - нерухома».

Вправа «Перекус»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «верхніми зубами злегка кусаємо нижню губу, потім нижніми верхню».

Скидаємо напруження:

у кадрі учень виконує вправу.

Вправа «Центрифуга»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «рот закритий, кінчиком язика повільно проводимо по верхніх і нижніх яснах за годинниковою та проти годинникової стрілки по п'ять разів; язик при цьому сильний, напружений».

Вправа «Жуйка»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «зубами обережно по всій довжині кусаємо язик».

III. Розпочнемо дихальний тренінг.

Дані вправи спрямовані на розширення місткості легенів і підвищення їх витривалості, опанування техніки змішано- діафрагмального дихання.

Вправа «Рахунок»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «вдихаємо через ніс на чотири рахунки, видихаємо через рот – на вісім».

Вправа «Цуцик»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «вдих носом, швидко вдихаємо та видихаємо повітря через рот; останній видих повільний через рот; прес і діафрагма працюють активно».

Вправа «Потяг»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «вдих носом, уривчасто видихаємо на звук «ч», поступово прискорюючись, на останньому «ч» подовжено випускаємо решту повітря, повторити чотири рази; вдихати можна виключно між підходами».

Вправа «Свічка»:

у кадрі учень виконує вправу за моїми вказівками: «тримаємо палець навпроти обличчя на відстані 7-8 см, вдих через ніс, на звук «с» повільно видихаємо повітря, намагаючись не загасити «свічку».

IV. Ідейно-тематичний і логічний аналізи твору. Підготовка до роботи з мікрофоном. Запис:

у кадрі учень зі мною, разом виконуємо ідейно-тематичний і логічний аналізи твору; далі я розкажую про особливості роботи з мікрофоном (оптимальна відстань, задування тощо); виконуємо запис твору з моїми зауваженнями.

V. Презентація готової аудіокниги.

Приклад №4:

Сценарій відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувачки вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Режисура театру ляльок» зі студентами ХНУМ імені І. П. Котляревського першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво театру ляльок».

Вправи виконують:

група студентів ХНУМ імені І. П. Котляревського першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво театру ляльок»;

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Режисура театру ляльок».

Щиро вітаю всіх глядачів! Я, Анастасія Глазунова, студентка другого курсу магістратури фахової профілізації «Режисура театру ляльок» Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Пропоную до вашої уваги відкрите заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови».

Примітка: (вступне слово й усі коментарі до вправ знімаються на фоні гір, усе починається зі звукової імітації - шелест вітру, спів пташок, музичні інструменти).

Сьогодні я поділюся з вами варіантом швидкого розігріву голосомовного апарату, резонаторів і тіла для того, щоб репетиція вистави майбутніх акторів-аніматорів пройшла вдало. Разом зі студентами ми озвучимо прості дії в живому плані та створимо звукоімітацію. А під час репетиції окремих сцен вистави, ми зануримося в особливості роботи учнів-аніматорів над створенням образності через озвучування вивідних ляльок.

Спочатку ми проведемо розігрів тіла для подолання в ньому фізичного та психо-фізичного затисків. Також почнемо розігрів резонаторів.

Вправа «Масаж»:

студенти стоять у колі, дивлячись один одному в спину. Розігрівають свої долоні за допомогою «гарячого дихання». Починають «розтирати» один одного від вух до стоп. При цьому виконавці відтворюють звук «М».

Вправа «Енергетична куля»:

студенти стоять у колі обличчям один до одного, із заплющеними очима. Починають звучати з тихим звуком «М». По мірі додавання гучності, звук «М» переходить у гучне «Ма», а потім – назад у «М».

Тож ми розігріли тіла й резонатори. Тепер можна перейти до артикуляційної гімнастики.

Примітка: (вправи з артикуляційної гімнастики зняти так, щоб було видно тільки губи, довкола яких намальовані тварини).

Вправа «Корівка».

Вправа «Рибка».

Вправа «Жабка».

Наступні на черзі в нас вправи, що розвивають довгий видих і вчать студентів правильно розподіляти запаси повітря при видиху.

Вправа «Ембріон».

Вправа «Повітряна кулька».

Примітка: (знову трошки звукоімітації перед текстом).

Звукоімітація, або звуковідтворення – це намагання шляхом спеціального підбору та концентрації звуків мови – алітерацій чи асонансів – відтворити звуки, що існують у реальному навколишньому житті. До вашої уваги звукоімітація «Карпатські гори».

Вправа «Звукоімітація»:

перед тим, як переходити до роботи з ляльками, професійні актори-аніматори часто перевіряють деякі моменти в живому плані, такі як правильна хода, рух плечей під час сміху тощо. Так вирішили зробити й студенти, озвучивши спершу прості фізичні дії учнів-виконавців.

Вправа «Озвучування простої дії» (живий план).

Тепер, коли наш голосомовний апарат налаштований на роботу, можна переходити до репетиції вистави театру анімації «Доля».

Примітка: (інформація про виставу, інсценівку, особливості роботи актора-аніматора з лялькою).

Приклад №5

Сценарій відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти степеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» зі студентами коледжу мистецтв.

Вправи виконують:

група студентів коледжу мистецтв;

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно».

Добрий день, мене звати Прокуда Микола, я студент другого курсу магістратури Харківського національного університету мистецтв імені Івана Петровича Котляревського фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно». Тема сьогоднішнього відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» – «Робота над монологом у виставі».

Вправа «Розминка».

Спочатку, ми проведемо швидку розминку, яка приведе голосомовний апарат у тонус перед виставою.

Почнемо з **розігріву резонаторів:**

верхній резонатор – на закритий звук «М» (постукуємо пальцями по обличчю, робимо масаж);

середній резонатор – на закритий звук «М» (постукуємо по грудній клітині);

нижній резонатор – на закритий звук «М» (постукуємо по ребрах ребром долоні, а потім кулачками по спині та «з'їжджаємо» вниз).

Резонатори - це одні з найважливіших складових нашого голосомовного апарату, їх розігрів робить наш голос більш об'ємним, потужним і політним.

Вправа «Пісня»:

Учні разом із викладачем співають пісню на закритий звук «М».

Дихальні вправи:

«Ритмоване дихання»;

Гімнастика стрельникової:

«Голова» (право, ліво, верх, низ);

«Плечі»;

«Обійми плечі»;

«Краплі»;

«Маятник»;

«Присідання».

Дихальні вправи дозволяють нам прочистити дихальні канали, активувати їх і встановити координацію між диханням і голосом. Навіть найпотужніший голос буде тьмяним без правильного дихання.

Артикуляційна гімнастика.

«Дзеркало»;

«Кривляння».

Необхідно розім'яти м'язи обличчя. Якщо вони будуть в'ялі, то такою ж буде й наша мова. І навпаки тонізовані м'язи обличчя зроблять мову енергійною.

Вправи на дикцію:

«Читання тексту з перебільшенням»;

«Читання тексту з корком».

Останньою за списком, але не за важливістю, складовою є **дикція**. Вона направляє весь наш потужний і енергійний голос у потрібному напрямку та не дає йому розплескатись.

Специфіка роботи над монологом у виставі.

Переходимо до роботи над монологом у виставі.

Монолог – це діалог із самим собою. Починаючи роботу над монологом необхідно зрозуміти яка його головна думка, тема, ідея, надзавдання, наскрізна дія. Потім зробити логічний розбір, тобто виділити головні та другорядні слова в реченнях. Також, необхідно акцентувати важливі події, які закладені в тексті монолога автором і врахувати задачі, поставлені режисером, під час виконання монологу, граючи виставу в цілому.

Логічний аналіз. Логічні паузи:

Найменша пауза - цезура - ‘

Невелика пауза - люфт - V

Пауза - I

Велика пауза - II

Головні слова – підкреслюємо однією рисою, **найголовніші** – двома, **другорядні** – уривчастою лінією.

Динаміка голосу позначається стрілками – **підвищення** – вгору, **пониження** – вниз, **рівно** – рівно.

Монолог Міли з п’єси «Між нами війна» Ірини Феофанової

Міла: «Мені п’ятнадцять. Складний вік, кажуть дорослі. Мама навіть книгу якусь там читає, щось по типу – «Як правильно говорити з підлітками». Наче ми якісь бомби уповільненої дії: не так щось скажеш і – ба-бах. Тому частіше за все дорослі з нами взагалі не говорять. А треба! З нами треба просто говорити. І слухати. От що найважливіше – вміти вислухати, а не перебивати, повчати, якісь приклади наводити. Помовчіть хоч пару хвилин, це ж ізі! Почуйте нас і не кажіть у відповідь дурню в стилі: «Це все гомони, потім тебе попустить», «Підліток вже не дитина, але ще не дорослий». Або улюблені слова мого тата: «Підростеш – зрозумієш». Камон, тату, я підросту і дійсно все зрозумію, але зрозумію без тебе, бо ти так і не відповів на тисячі важливих для мене питань. І мама теж не

відповідає – хоч яка товста та її книга, видно, порад про те, як говорити з підлітком, там немає. А підлітки є. Я є. І мій біль також є. І, може, в тому дійсно винні гормони, але зараз мені дуже погано... »

Сьогодні ми зі студентами театрального відділення Дніпропетровського фахового мистецько-художнього коледжу, провели швидкий розігрів голосомовного апарату та продемонстрували етапи роботи з монологом у виставі. На цьому наше заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» завершено! Дякуємо за увагу!

Приклад №6

Сценарій відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувачки вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво театру ляльок» зі студенткою ХНУМ імені І. П. Котляревського першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво театру ляльок».

Вправи виконують:

студентка ХНУМ імені І. П. Котляревського першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Акторське мистецтво театру ляльок»;

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня фахової профілізації «Акторське мистецтво театру ляльок».

Вітаю! Я – Осейчук Лілія, здобувачка освіти ступеня Магістр фахової профілізації «Актор театру ляльок» Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського.

Тема мого відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» – підготовка до читання вірша в русі за допомогою вправ зі сценічної мови для дихання та голосу.

З практичною частиною заняття мені допоможе студентка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти фахової профілізації «Актор театру ляльок» – Попова Євгенія.

Вправи на дихання:

Вправа «Долоні»:

за допомогою звуку «ха» розігріти дві свої долоні.

Тихий вдих і повільний теплий видих зі звуком «ха».

Затим різкий видих зі звуком «ха».

Вправа «Маятник»:

стати прямо. Ноги на ширині плечей. Руки на поясі. Уявити, що тіло, ніби маятник годинника. На видиху, по черзі, тіло рухається вперед - назад.

Вдихати стоячи прямо, на видих – прогнутися вперед, на вдих знову пряма стійка, на видих - прогнутись назад.

Також «маятник» рухається вправо-вліво.

Вдих – пряма позиція, видих – нахилитись корпусом тіла вправо, вдих – пряма позиція, видих – нахил корпусом тіла вліво.

Вправа «Куля»:

позиція — на підлозі сидячі. Ви – куля, яка наповнюється зі звуком «ш» повітрям. Спочатку тихе звучання, чим більше росте куля, тим об’ємніше стає звук. Після кожного звуку добирається повітря. Коли куля досягає максимального розміру (в повний зріст із відведеними руками в боки), куля проколюється та починає повільно здуватися на одному диханні, використовуємо звук «с».

Вправи для голосу:

спочатку необхідно знайти природне звучання/комфортну ноту за допомогою звуку «угу».

Вправа – «Сфера»:

стати прямо. Ноги на ширині плечей. Руки перед собою. Використовуючи звук «мма», наповнити сферу навпроти себе.

Вправа – «Гоп»:

людина нібито стоїть на березі та готується стрибнути у річку.

На фразу «В річку..» розгойдування, ніби перед стрибком. Після фрази, стрибок ніби у воду, й у положенні сидячи, як «гусеня», підстрибуючи казати

«гоп-гоп-гоп». Ноги дають поштовх діафрагмі й звук виходить сам. Потім, вправа виконується в зворотньому напрямку з фразою «На берег, гоп-гоп-гоп».

Вправа «Чайка»:

схрестити лікті рук перед собою. На кожен звук «а», стискати свої груди, роблячи рух, ніби обіймаючи себе. Звук вилітає природним, високим і за звучанням нагадує чайку.

Вправа «Поверхи»:

підрахунок поверхів будинку. Початок «підвал» — найтихіша гучність і найнижча можлива нота. З кожним поверхом гучність посилюється, а нота стає вищою. Пік вправи — «дах». Після, вправа виконується в зворотньому напрямку.

Після опанування вправ із техніки мовлення, ми з моєю ученицею можемо сміливо приступати до читання вірша в русі.

Техніка читання вірша в русі надає змогу учням контролювати дихання та звучання під час активної дії на сцені. Навичка відновлення дихання після фізичних рухів під час художнього читання корисна та необхідна для майбутнього артиста.

Тож зараз представляю вашій увазі читання вірша в русі, після чого учениця стабілізує своє дихання за допомогою різкого, а за тим і плавного скидання повітря. Відновивши дихання, студентка в статиці художньо прочитає вірш. Приємного перегляду.

На цьому відкрите заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» завершено. Дякую за увагу.

Приклад №7

Сценарій відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувачки вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» зі студентами коледжу мистецтв.

Вправи виконують:

групи студентів коледжу мистецтв;

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно».

Тренінг зі сценічної мови:

частина перша – дихальні та артикуляційні вправи. Робота з резонаторами;

частина друга – етюди з «підзвучкою» та гекзаметр.

Добрий день. Запрошую на відкрите заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови». У відео задіяні: студенти Одеського художньо-театрального фахового коледжу (2021 року випуску), учасники Великої літньої театральної школи НСТДУ (професійні актори театру і кіно з усієї України) та учні Першої української школи театру і кіно Одеси (доросла група).

Розминка є початком занять зі сценічної мови та надзвичайно важливим етапом для актора. Ця практика необхідна, оскільки вона допомагає підготувати тіло до інтенсивної фізичної та емоційної роботи. Це не формальний етап заняття.

Вправа «Рахунок»:

учні лягають на каремати животом долу, на перші три рахунки від викладача «1, 2, 3» вони вдихають у живіт, при цьому піднімаючи всі кінцівки над пілогою, на наступні три рахунки «1, 2, 3» затримують позу та дихання, при цьому тіло давить на м'язи діафрагми, де в цей час зосереджене повітря й у цьому супротиві виникає потрібне нам напруження. На наступні рахунки відбувається видих і повне розслаблення тіла. Фінальних рахунків може бути від трьох до вісімнадцяти, на розгляд викладача. Вправа може виконуватися як одним учнем, так і великими групами.

Вправа «Пес»:

учні стають в асану «Пес мордою вгору» на перші три рахунки від викладача «1, 2, 3» вони вдихають у живіт через ніс, при цьому переходячи в асану «Пес мордою вниз», на наступні три рахунки «1, 2, 3» затримують позу та

дихання, на наступні «3...18» рахунків учні видихають через рот зі звуком «с-с-с-с», повертаючись у вихідну асану.

Вправа «Звукове налаштування»:

дуже важливою складовою роботи актора в сценічному мистецтві є звукове налаштування. Воно включає в себе контроль над голосом, виразністю мови та здатністю передавати думку через голос та мовлення.

Вправа «Резонаторне налаштування»:

резонація грає важливу роль у звуковому налаштуванні учнів - майбутніх акторів. Ці поняття відносяться до використання резонаторних порожнин у ротовій і горловій ділянках для покращення голосової якості та проєкції звуку.

Резонація – це явище, коли голосові хвилі підсилюються та посилюються завдяки вібраціям повітря в резонаторних порожнинах у ротовій і горловій ділянках. Це допомагає учням створювати більш повний і ефективний звук, а також покращує проєкцію голосу для потужного звучання у великій аудиторії.

Також дані вправи спрямовані на формування якісного звуку та розширення діапазону звучання та його довготривалості.

Вправа «Групове звучання»:

вимагає від майбутніх акторів здатності співпраці, координації та згуртованості для створення унісону в звучанні. Використання різних регістрів звуку дозволяє створювати багатошарову атмосферу. Ефективне використання різних регістрів звуку вимагає від учнів вправності, синхронізації та гармонії між усіма учасниками.

Вправа «Звукоряд»:

«У - О - А - Е - И - І» в русі з навантаженням для подальшого користування цими навичками в роботі з абетками й складними звукосполученнями.

Вправи для вдосконалення дикції та орфоєпії:

чистомовки та скоромовки;

озвучення етюдів.

Вправа «Гекзаметр»:

підсумковий матеріал з використанням всіх здобутих навичок із техніки мовлення та його корисність у роботі над словом, мелодикою мови, дикцією, орфоепією, довготривалим звучанням і максимальним розширенням діапазону. А саме:

Ритм і мелодія мовлення:

гекзаметр визначає ритм і мелодію віршованого тексту. Володіння цією метричною схемою допомагає акторові розуміти, як правильно вимовляти слова, де робити паузи та як вести мелодію мовлення. Це додає виразності та ритму до акторського виконання.

Виразність і акцентуація:

гекзаметр допомагає учням акцентувати певні слова та фрази в тексті. Це дозволяє створити виразність і підкреслити важливі думки та ідеї персонажа.

Артикуляція та вимова:

гекзаметр допомагає учням зосередитися на артикуляції та правильній вимові слів, оскільки метрична структура вимагає точності в мовленні.

Відкрите заняття провела студентка другого курсу магістратури фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» Лілія Кривець. Дякую за увагу.

Приклад №8

Сценарій відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Режисура драматичного театру» з учнями студії ораторського мистецтва.

Вправи виконують:

група учнів студії ораторського мистецтва;

Здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня фахової профілізації «Режисура драматичного театру».

Добрий день, шановні глядачі. Вітаю вас на відкритому занятті з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» для учнів студії ораторського мистецтва.

Проведу його я - здобувач вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Режисура драматичного театру», Іван Шморгунов.

Частина I.

Термінологія - «Виступ».

Екскурс в історію:

оратори – це люди, які володіють вмінням виступати перед громадою, переконувати та впливати на аудиторію за допомогою мови. Ораторське мистецтво відіграло важливу роль у розвитку культури та суспільства на різних історичних етапах:

давність: давньогрецькі оратори, такі як Демосфен і Гіперід, відігравали важливу роль у афінській демократії. Вони виступали на народних зборах, спонукаючи громадян до дій і впливаючи на політичні рішення;

середньовіччя: в середньовіччі католицькі єпископи та священники виступали перед вірянами, проповідуючи релігійні ідеї та впливаючи на духовний розвиток суспільства;

відродження: епоха Відродження в Європі супроводжувалася розквітом ораторського мистецтва. Великі поети та філософи, такі як Данте Аліг'єрі та Джованні Піко делла Мірандола, розробляли мистецтво переконування та гарної мови;

епоха Просвітництва: такі оратори як Вольтер і Дені Дідро, використовували свої навички для поширення просвітницьких ідей і розкриття соціокультурних проблем;

XIX - XX століття: лідери рухів за права людини, такі як Мартін Лютер Кінг і Сьюзен Ентоні, використовували ораторське мистецтво для боротьби за рівність і права громадян;

сучасність: у сучасному світі оратори виступають на політичних сценах, у бізнесі, на конференціях і в інших громадських заходах, впливаючи на глобальні питання та суспільний розвиток.

Поняття «Сценічне мовлення», вихований голос – складова частина успішності оратора.

Сценічна мова — один із основних засобів театрального втілення драматургічного твору. Володіючи майстерністю сценічної мови, учень-оратор розкриває внутрішній світ, соціальні, психологічні, національні, побутові риси персонажа.

В напрямку риторики – поняття «сценічне мовлення» відноситься до способу, яким оратор виступає перед аудиторією на сцені, або в громадських виступах. Оратор, який володіє вишуканим сценічним мовленням, здатний зробити свій виступ більш ефективним і привабливим для слухачів.

А зараз прошу учасників студії допомогти мені. Я роздам вам текст, а ви прочитаєте його вголос. Таким чином, ми разом перевіримо вашу готовність до сценічного мовлення.

Викладач: Залучення уваги.

Учень: Якщо оратор вміє користуватися інтонацією, голосовим тембром і гучністю, він може залучити увагу слухачів і зберегти їхній інтерес протягом усього виступу.

Викладач: Емоційний вплив.

Учень: Вишукане сценічне мовлення допомагає оратору виразити свої емоції та переконати сприймати їх аудиторією. Голос і жести можуть підкреслити важливість повідомлення та зробити його більш запам'ятовуваним.

Викладач: Зрозумілість.

Учень: Вихований голос і відповідне сценічне мовлення допомагають підвищити зрозумілість виступу. Оратор може чітко та акуратно висловлювати свої думки, що полегшує розуміння матеріалу аудиторією.

Викладач: Вплив на довіру.

Учень: Відповідний голос і сценічне мовлення можуть створити враження впевненості та професіоналізму в очах слухачів, що сприяє підвищенню довіри до оратора.

Викладач: Вплив на пам'ять.

Учень: Якщо оратор уміє використовувати різні аспекти сценічного мовлення, його виступ може залишити сильне враження в пам'яті слухачів.

Викладач: Дякую за допомогу. Ви переконалися на практиці, що сценічне мовлення та вихований голос є важливими складовими успішності оратора, оскільки вони допомагають зробити його виступ більш переконливим, привабливим і ефективним. Це навички, які можна вивчати та вдосконалювати, й вони мають важливе значення для будь-якої особи, яка бажає стати успішним оратором або актором.

Частина II.

Тренінг зі сценічного мовлення.

Вправа «Вдих-видих»:

сядьте рівно, вільно, випряміть спину. Одну руку покладіть на діафрагму спереду. Друга контролює рухи міжреберних м'язів збоку. Наберіть повітря носом, видихніть ротом. Слідкуйте за рухами діафрагми. Повторіть рухи сім–вісім разів.

Вправа «Свічка»:

перед вами на відстані 40-50 см стоїть запалена свічка. Спробуйте одним енергійним видихом погасити її «ПФФФФ! ПФФФФ! ПФФФФ!»), не напружуючи при цьому м'язів шиї та плечей. А тепер сильним поштовхом повітря погасить свічку.

Вправа «Гумова кулька»:

у вас в руках уявна гумова кулька, наповнена повітрям. Проколiть її голкою – повітря з шумом (підключіть звук «С») виривається з кульки. Зі зменшенням об'єму кульки зменшується об'єм повітря у вашій діафрагмі. Слідкуйте за рівномірним видихом повітря. Повторіть вправу, підключивши звуки «З, Ш, Х, Ф».

Вправа. «Дзвінок в квартиру»:

вам необхідно подзвонити в квартиру. Набираєте повітря в нижню частину легень. Натискаєте на кнопку дзвінка: «ДЗЗЗЗ!» (видихнули повітря). Ніхто не відповідає. Активізуємо видих: «ДЗЗЗЗЗ! ДЗЗЗЗЗ! ДЗЗЗЗЗ!» Повторити вправу, змінюючи тривалість звучання дзвінка.

Вправа «Насос»:

станьте прямо. Ноги поставте на ширину плечей. Нахиліться вперед і візьміться за уявну ручку автомобільного насоса. Починайте накачувати повітря в шину колеса. Випрямились – вдих, нахилились – видих. А тепер повторіть вправу, видихаючи повітря зі звуком: «ТССС-ТССС!»

Артикуляційна гімнастика.

Вправа «Волейбольна сітка»:

ваші губи – волейбольна сітка, де верхня та нижня губи – краї волейбольної сітки. Куточки губів – краї її закріплення. «Розтягніть» волейбольну сітку, а тепер «зніміть» сітку зі стовпів – губи повертаються на місце. Повторити вправу сім або вісім разів.

Вправа «Маятник»:

губи зібрані «в пучок» – ваш маятник. Зуби зціплені. Годинник заведений і маятник робить ритмічні рухи вправо–вліво. Амплітуда і швидкість змінюються.

Вправа «Хто сильніший?»:

губи, зібрані «в пучок», вирішили позмагатися силами. Верхня губа намагається перемагати опір нижньої та навпаки, таким чином рухаючись вгору–вниз.

Вправа «Стругачка»:

вам треба застругати олівець. Ваші губи, зібрані «в пучок», – стругачка. «Стружіть» вправо-вліво, ще й ще раз, перемагаючи опір олівця. Щелепи при виконанні вправи зімкнуті та перебувають у стані спокою.

Вправа «Підлабузник»:

Ви підлабузнюєтесь – «розтягніть» верхню і нижню губи, показавши зуби. Вправу виконати декілька разів.

Тренінг для язика.

Вправа «Жало»:

ваш язик – жало змії. Вколить язиком палець. Один, три, п'ять разів. Посилайте язик вправо-вліво, вкладаючи його в куточки рота.

Вправа «Язик–трубочка»:

вихідна позиція: рот напіввідкритий, язик вільно лежить на нижній щелепі. Загніть бокові краї язика до верхніх зубів, а кінчик язика висуніть на нижні зуби – утворіть трубочку. Вихідна позиція. Повторіть вправу п'ять або шість разів.

Вправа «Лопата»:

розслабте м'язи язика, надайте йому форму «лопати». Висуньте язик вперед на нижню губу та вимовляйте голосні: «у-о-а-е-и-і», не ховаючи при цьому язика за зуби. Вправу повторити п'ять або шість разів.

Вправа «Позіх»:

кінчик язика підтягніть і загорніть до верхнього піднебіння. Верхнє та нижнє піднебіння розширюються, викликаючи штучний позіх.

Вправа «Надрукуй – намалюй»:

кінчиком язика напишіть слово, цифру, або намалюйте конкретний предмет. Щелепи та губи при цьому розкриті, язик вільно рухається між губами.

Вправа «Хочу сказати – не можу»:

рот напіввідкритий. Намагайтесь беззвучно вимовляти голосні звуки.

Тренінг для нижньої щелепи.

Вправа «Яблуко»:

у вас у руках уявне яблуко. Кусаєте його, нижня щелепа опускається вниз і повертається на місце. Рухи повільні, язик лежить на дні ротової порожнини.

Вправа «Пилка»:

ваша нижня щелепа – «пилка». Вона повільно рухається вперед, повертається на місце, рухається назад, і знову повертається на місце.

Вправа «Лінія»:

рухи щелепи вправо – на місце, вліво – на місце. Намагайтеся працювати нижньою щелепою чітко по горизонтальній лінії.

Вправа «Коло»:

описуйте нижньою щелепою кола вправо, а також кола вліво. Намагайтеся якнайточніше вимальовувати кола, не допускаючи зайвих м'язових затисків.

Вимова Голосних звуків.

Вправа «Настроювач»:

положення тіла – стоячи. Беззвучно, плавно вимовляйте голосні «У - О - А - Е - И - І». Уважно прослідкуйте за роботою нижньої щелепи, язика. А тепер озвучте голосні. Уявіть, що ви настроюєте радіоприймач на відповідну хвилю.

Вправа «В космос»:

протяжно вимовляйте голосні «У - О - А - Е - И - І» пошепки. Активно включайте в роботу діафрагму. Вона - ваша «стартова площадка» для дихання. Дихання за допомогою діафрагми дасть вашим голосним енергію. Голосні не повинні затримуватись над язиком, а ринути по вертикалі далі - польотно в простір, безкінечність.

Вправа «Лови м'яч»:

творче півколо. Кидаючи м'яч тому, хто стоїть навпроти, учень чітко та виразно промовляє звук «У». Наступний – «О» і т.д. за звукорядом голосних - «У - О - А - Е - И - І». А тепер ускладніть вправу, підключивши до вимови поєднання голосних:

«УО-УА-УЕ-УИ-УІ»;

«ОУ-ОА-ОЕ-ОИ-ОІ»;

«АУ-АО-АЕ-АИ-АІ»;

«ЕУ-ЕО-ЕА-ЕИ-ЕІ»;

«ИУ-ИО-ИА, ИЕ, ИІ»;

«ІУ-ІО-ІА-ІЕ-ІІ».

(це український звукоряд: «У - О - А - Е - И - І»)

Слідкуйте за правильною артикуляцією голосних.

Вправа створює передумову для спілкування – зв'язку між партнерами.

Вимова приголосних звуків.

Вправа «Приголосна Абетка»:

проговорити всі приголосні звуки по чергово з голосними всією групою.

«БУ...О - А - Е - И - І»;

«БО...»;

«БА...»;

«БЕ...»;

«БИ...»;

«БІ - ВІ - ГІ - ПІ - ДІ - ЖІ»;

«ЗУ...»;

«ЗО...»;

«ЗА...»;

«ЗЕ...»;

«ЗИ...»;

«ЗІ - КІ - ЛІ - МІ - НІ...»;

«ПУ...»;

«ПО...»;

«ПА...»;

«ПЕ...»;

«ПИ...»;

«ПІ - РІ - СІ - ТІ - ФІ»;

«ХУ...»;

«ХО...»;

«ХА...»;

«ХЕ...»;

«ХИ...»;

«ХІ - ЦІ - ЧІ - ШІ - ЩІ».

(«У - О - А - Е - И - І»).

Чіткість дикція - скоромовки.

Вимовляти **скоромовки** чітко та швидко:

«Бобер на березі з бобренятами бублики пік»;

«Не турбуйте курку – клює курка крупку»;

«Летіла лелека, заклекотіла до лелеченят»;

«Бабин біб розцвів у дощ — буде бабі біб у борщ».

Учні поступово підвищують швидкість вимови скоромовок, не втрачаючи правильність вимови та артикуляції.

Частина III.

Вправа «Публічний виступ»:

учні виконують практичне завдання викладача - виступ із малознайомим текстом, із великою кількістю складних слів. Педагог у будь-який момент змінює ораторів, створюючи складні умови тренінгу з мовлення.

Текст виступу:

«Абсурдні Інкантації та Революція Театральних Інновацій».

Театральна інновація – це мандрівка в лабіринті експериментів, де слова, звуки та образи переплітаються, наче калейдоскоп ефірних фантазій. Сучасний театр перетворився на гедоністичну оркестру, де герценштейновські дисонанси зливаються зі структурною мережею інтелектуальних концепцій, абсурдними й неймовірними.

Давайте почнемо з антидисциплінарних речей, які реально відбуваються на сучасній театральній сцені. Чи знали ви, що в певних постановках актори виступають у спеціальних костюмах, які важать стільки, що потрібна вантажівка для перевезення? Неймовірно, але ці «важкі артисти» розмахують своїми об'ємними нафігірованостями на сцені, створюючи атмосферу буквальної тяжкості.

А тепер, перейдемо до абсурдних дійств, де актори використовують мову, створену на підставі дикціонерів, написаних мовами, які ніколи не існували. Наприклад, «квінцінквеллісміт» може означати «радісне падіння в снігу», або «прокрвалокстон» – «спроба летіти, не покидаючи землі». Ці абсурдні інкантації створюють мову майбутнього, де лінгвістичні нонсенси об'єднують глядачів у спільну пляжну моргалку, де слова – це не більше, ніж звуки великої музики.

І на завершення, що скажете про перформанси, де актори і глядачі пірнають у велику кулькомюзичну лимонадну ванну з плаваючими карміновими жирафами, які танцюють під ритмічні симфонії мовчання? Ця абсурдна місія на сцені намагається розкрити неймовірність існування, викликаючи у нас відчуття непохитної таємниці.

Сучасний театр стає резервуаром для абсурдності та технологічних вимірювань, де глядачі змушені розсмішуватися, дивуватися та питати себе: «Чи є кордони для мистецтва?». Наразі вони здаються відсутніми, і наша подорож у цей дивовижний світ неймовірного лише починається.

Фінал:

дякую за активну участь у пізнанні теорії та подоланні таких необхідних вправ із техніки мовлення всім учасникам студії ораторського мистецтва. На цьому наше заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» завершується.

Викладач разом з учнями: Дякуємо за увагу!

Загальний приклад оформлення сценарію відкритого заняття:

Сценарій відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувача вищої освіти ступеня магістр фахової профілізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно», «Режисура драматичного театру», «Акторське мистецтво театру ляльок», «Режисура театру ляльок» (ім'я, прізвище).

2.5. Рекомендації щодо запису відео відкритого заняття

Кінцевим етапом опанування дисципліни «Методика викладання сценічної мови», після завершення роботи над розгорнутим сценарієм відкритого заняття, створеним здобувачем освіти й відредагованим педагогом, є зйомка фрагментів відео занять майбутніх викладачів зі своїми учнями, що демонструють:

техніку мовлення, чіткість дикції та артикуляції, норми орфоепії та наголосів, резонацію голосу, широкий спектр володіння регістровим діапазоном звучання, палітру тембрової забарвленості голосу;

роботу з учнями над:

літературним матеріалом – текстами різних літературних жанрів, логікою мислення, методикою живої словесної дії;

пошук власної самобутності для формування професійних навичок проведення відкритого заняття;

зйомка окремих фрагментів вправ і коментарів до них;

презентація відео-фрагментів занять майбутніх педагогів зі своїми учнями.

Підсумковим кроком після відбору та затвердження відзнятого матеріалу є монтаж здобувачами вищої освіти ступеня Магістр загального відео до диференційованого заліку та публічна презентація на платформі YouTube відео відкритого заняття з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» з демонстрацією набутих знань у своїй професійній діяльності:

теоретичні обґрунтування – коментарі до вправ;

практична демонстрація проведення та виконання вправ зі сценічної мови;

робота над різними жанрами літературного матеріалу.

Таким чином, здобувачі освіти мають змогу навчитися гарно та вміло презентувати набуті під час вивчення навчальної дисципліни знання та вміння, контролювати та перевіряти свій фаховий професійний розвиток. Для цього й треба постійно, своєчасно, послідовно знімати відео-спроби для вчасного перегляду, аналізувати прогрес чи регрес в навчанні, дослухатися до зауважень викладача та надсилати нові аудіо й відео-спроби, з урахуванням зауважень, щоб

досягти позитивного результату та відповідати поставленим вимогам, меті, завданням і цілям дисципліни «Методика викладання сценічної мови».

Якщо здобувачі освіти, засвоївши знання, не зможуть продемонструвати їх практично, яким чином вони – майбутні викладачі, зможуть передати свої знання та вміння й навчити користуватися ними своїх учнів (студійців, студентів тощо)?

Слід зауважити, що дуже важливими є правила зйомки відеофрагментів занять протягом засвоєння цієї дисципліни, які згодом складаються й послідовно формуються в підсумкове відео до заліку семестрового контролю та оцінки отриманих здобувачами освіти знань і вмінь.

Примітки рекомендацій щодо зйомки відео:

відео знімати горизонтально для широкоформатного перегляду навчального матеріалу на платформі YouTube;

коментарі презентації, показ вправ знімати на світлому фоні без зайвих предметів, щоб не відволікати уваги;

виконання вправ із техніки мовлення знімати в чорній формі;

перевірити, чи достатньо освітлений простір для зйомки, за необхідністю підключити додаткове освітлення;

для відео-зйомки художнього втілення літературного матеріалу та шматків вистав треба ретельно відбирати: деталі костюму, реквізиту, декорацій, враховуючи їх корисність і необхідність для прояву поставлених автором, виконавцем і викладачем задач;

підібрати необхідний звуковий і музичний супровід для створення певної творчої атмосфери;

проаналізувати та розподілити плани відео-зйомки: ближній, середній, дальній;

враховувати й поєднувати звукове оголошення: тем, комплексів вправ, назв творів, вистав, п'єс, прізвищ та імен авторів і учнів-виконавців, із візуальним

підписом «підтвердженням» – титром, що транслюється на екрані під час перегляду цільно-змонтованого відео;

на початку й наприкінці відео відкритого заняття обов'язково додати титри.

Початковий титр:

Навчальна дисципліна

«Методика викладання сценічної мови»

Ім'я та прізвище

здобувач(ка) освіти ступеня Магістр

фахової профілізації

«Актор драматичного театру і кіно», «Режисер драматичного театру»,

«Актор театру ляльок», «Режисер театру ляльок»

Титр проявляється, триває 10-12 секунд (це час для ознайомлення з інформацією про здобувача освіти, що складає залік) і згасає в темряву та переходить в наступний кадр.

Фінальний титр:

Назва країни

Назва міста

Рік складання заліку

Як приклад виконання завдання, до уваги надаються посилання на відео відкритих занять із дисципліни «Методика викладання сценічної мови» створені здобувачами вищої освіти ступеня магістр за редакцією викладача.

Денна форма навчання:

https://www.youtube.com/playlist?list=PLGwnZEGDpu1f8Eo36plQUd2qmx_7

Усі

<https://youtube.com/playlist?list=PLGwnZEGDpu1eoAE2J53SBho0ZtAR6Vyf4&si=0y9Oqjh4c8AvshPC>

Заочна форма навчання:

<https://youtu.be/4fDau2ror1U>

<https://youtu.be/Ffb5s9kBtvw>

Презентація вибіркової дисципліни «Методика викладання сценічної мови», Харків 2023-2024 р.:

<https://youtu.be/WK6TrhJDXgo>

Фрагменти відкритих занять з дисципліни «Методика викладання сценічної мови» здобувачів вищої освіти ступеня магістр фахових профілізацій «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно», «Режисура драматичного театру», «Акторське мистецтво театру ляльок», «Режисура театру ляльок»:

https://youtu.be/v1eoF2_KcVU

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні

- Бабич, Н. Д. (2003). *Практична стилістика і культура української мови*. Світ.
- Баннік, В. М. (2007). *Сценічна мова*. Олександрія.
- Ботвина, Н. В. (2002). *Міжнародні культурні традиції: мова та етика*. Артек.
- Важньова, Л. А. (2015). *Скоромовки в мовному тренінгу (Практикум зі сценічної мови)*. Колегіум.
- Волощак, М. (2003). *Неправильно – правильно*. Українська видавнича спілка.
- Гладишева, А. О. (2007). *Сценічна мова. Дикційна та орфоепічна нормативність*. ТОВ «Червона Рута - Турс».
- Головащук, С. І. (2000). *Складні випадки наголошення*. Либідь.
- Головащук, С. І. (2003). *Словник наголосів*. Наук. думка.
- Грицан, Н. В. (2008). *Слово у поетичному театрі*. Івано-Франківськ.
- Грінюк, Т. Л. (2019). *Віршована форма в сценічній мові. Засоби підвищення віршової виразності у роботі над жанром, родом, видом, формою віршування*. «Естет Прінт».
- Дубчак, О. (2020). *Чути українською. У світі звуки [ʏ] і букв*. Віхола.
- Заворотній, О.Т.(2003). *Мистецтво живого слова*. РДГУ.
- Ігнатюк, М. М., & Сулятицький, М. І. (2011). *Свічадо зореслова*. Навчальна книга – Богдан.
- Курило, О. (2004). *Уваги до сучасної української літературної мови*. Вид-во Соломії Павличко «Основи».

- Мазніченко, Є. *Український правопис*. (2001). Наук. думка.
- Нечаєнко, Т. В. (2000). *Словесна дія: основи техніки мовлення*. НАКККіМ.
- Нікітін, Ф. О. & Русанівський, В. М. (Ред.). (2001). *Орфоепічний словник української мови*. Т.1. Довіра.
- Овчиннікова, А. П. (2008). *П'ять кроків до гарної мови: овна комунікація: техніка мовлення*. Фенікс.
- Пещак, М. М., & Русанівський, В. М. (Ред.). (2003). *Орфоепічний словник української мови*: Т.2. Довіра.
- Пономарів, О. (2001). *Культура слова: Мовностилістичні поради*. Либідь.
- Раденко, Ю. В. (2015). *Сценічна мова*. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв.
- Ревуцький, Д. М. (2001). *Живе слово. Теорія виразного читання для школи*. ЛНУ ім. І. Франка.
- Фіцалович, Х. П. (2000). *Основи художнього читання та риторики*. Вид-во Прикарпатського ун-ту.
- Шейко, Ю. П. (2011). *Пошук живого слова*. Колегіум.

3.2. Додаткові

- Виконання вправ на розвиток уміння виразного мовлення як засобу педагогічного впливу*. Отримано з <http://um.co.ua/2/2-8/2-83260.html> (2023, серпень, 20).
- Кадочнікова, О. П. (2015). *Сучасна українська мова. Частина І. Фонетика. Фонологія. Орфоенія. Графіка. Орфографія*. Києво-Могилянська академія. Отримано з <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/7518> (2023, серпень, 20).
- Клуб Поезії*. Отримано з http://www.poetryclub.com.ua/poets_of_ua.php (2023, серпень, 20).
- Логопедія. Підручник*. (2010). За ред. М. К. Шеремет. Видавничий Дім «Слово». Отримано з <https://studfile.net/preview/2041266/> (2023, серпень, 20).
- Майстер-клас зі сценічної мови. Робота Грінік Тетяни Леонідівни викладача зі сценічної мови*. Отримано з <https://youtube.com/watch?v=e93u5okgkUY&feature=share> (2023, серпень, 20).

Проект відеопоезії «Жінки, діти і тварини України крізь війну». Отримано

3

<https://www.facebook.com/1631739780445335/posts/pfbid0vKregrVDoyjF4wtsuc8FvywYd6BCNAE4DoB6NRZB9JpnRdxW8uWGZ6DaqJ5iJbcVI/?sfnsn=mo>

(2023, серпень, 20).

Скоромовки (індивідуальні, групові, на три реєстри). Отримано з <https://youtu.be/WWP4rHatX20> (2023, серпень, 20).

Словник UA / портал української мови та культури. Отримано з <https://slovyk.ua/index.php> (2023, серпень, 20).

Сценічна мова, як один з основних професійних засобів виразності актора. Отримано з <https://stom.tilimen.org/programa-fahovogo-vstupnogo-viprobuвання-pri-vstupi-na-iii-ku.html?page=6> (2023, серпень, 20).

Техніка мовлення. Отримано з

https://stud.com.ua/87284/literatura/tehnika_movlennya (2023, серпень, 20).

Українська література. Електронна бібліотека. Все для вивчення Укр. літ. Отримано з <https://ukrclassic.com.ua> (2023, серпень, 20).

Український лінгвістичний портал. «Словники України» online. Отримано з <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/> (2023, серпень, 20).

УкрЛіб. Бібліотека Української Літератури. Отримано з <https://www.ukrlib.com.ua> (2023, серпень, 20).

Цикл вправ для розвитку голосового діапазону акторів від Наталії Цимбал. Отримано з <https://youtu.be/wxh7YerNvXc> (2023, серпень, 20).

Litcentr. Список словників української мови. Отримано з <https://litcentr.in.ua/index/0-55> (2023, серпень, 20).

UkrBooks.com українська та світова література. Отримано з <http://ukrbooks.com/ua/> (2023, серпень, 20).